

EL PERILL VE DELS «MOROS», NO DELS «ROJOS»

El pols de les bases

Europa i Estats Units pressionen fort. Mentre el govern de Felipe González dribla problemes en l'intent —ja simbòlic— de complir les promeses fetes en el referèndum sobre l'OTAN, els interessos del bloc occidental han acabat quasi amb qualsevol «vel·leïtat segregacionista».

J. M. Santmartí (Madrid)

Si no hi ha res de nou, el govern espanyol lliurarà aquesta mateixa setmana una «nota verbal» a l'ambaixador nord-americà **Reginald Bartholomew**, renunciant a una renovació automàtica del vigent Conveni d'amistat i cooperació amb els Estats Units de 1982 i demanant-ne la renegociació. D'aquesta manera, el govern espanyol pretén revisar l'actual sistema de cooperació militar amb els Estats Units, sistema que ha caracteritzat i determinat la història de l'Estat espanyol dels últims trenta-cinc anys. Una cosa que hauria de ser fàcil, atesos els creixents lligams defensius d'Espanya amb les potències aliades, ha esdevingut un dels principals trencaclosques de la política exterior del govern de **Felipe González** i amenaça de ser tota l'estratègia duta fins ara.

El punt de partida defensat per Madrid és que el retorn a la democràcia i sobretot l'ingrés d'Espanya a l'OTAN ha canviat totalment la participació espanyola en la defensa occidental, que fins ara es canalitzava exclusivament a través del tractat amb els Estats Units. Concretament, Espanya es declara ara disposada a assumir la defensa de l'eix Illes Balears-Gibraltar-Canàries, és a dir, d'aquesta part del flanc sud de l'OTAN, ja que això coincideix amb els interessos estratègics espanyols. La junta de caps d'estat major creu que l'única possibilitat d'un conflicte ha de venir per la pressió sobre aquesta línia procedent d'altres punts calents d'Àfrica del Nord.

L'enemic és el moro, no l'URSS

Cal tenir en compte que la cúpula militar espanyola continua tenint una mentalitat «africana», forjada a través de cent anys de guerres i de presència colonial al Magrib. Per això, l'enemic fonamental continua sent el «moro» i és difícil, malgrat tot, convèncer els ge-

nerals espanyols de les amenaces soviètiques.

Hi ha un altre factor de pes. L'evolució política espanyola dels darrers cinquanta anys és molt diferent de l'europea, i així, els espanyols no veuen en els americans la seua salvació del feixisme. Al contrari, la col·laboració amb els Estats Units fou decisiva per al manteniment de la dictadura del general Franco. Tot plegat ha fet que, almenys de portes enfora, l'atlantisme i l'aliança amb els Estats Units adoptessin ací unes formes d'un cert distanciament, d'un cert desmenjament, nodrit per potents corrents pacifistes. I aquest factor és el que ha arruïnat la negociació sobre la reducció de forces nord-

americanes en territori estatal espanyol, negociació farcida de malentesos, frases dures, detalls poc diplomàtics, ingerències estrangeres, brusquedats i més d'una tensió.

El punt de partida d'aquestes negociacions fou el referèndum de 12 de març de 1986, en el qual s'aprovà la permanència en l'OTAN a canvi de la renúncia a l'armament nuclear, la reducció de les bases americanes i la no-integració en l'estructura de comandament integrat. Entaulades les negociacions el 10 de juliol de 1986, els nord-americans no s'ho prengueren seriosament durant els primers mesos, creient que es trobaven davant d'una pressió negociadora per discutir altres

DOMÈNEC UMBERT

aspectes secundaris, com són les compensacions econòmiques. Un govern que havia capgirat el seu atlantisme de 1982 pel seu atlantisme de 1986 no mereixia prou credibilitat per pensar que es faria fort en l'afer de les bases.

D'altra banda, la delegació espanyola, encapçalada per **Máximo Cajal**, cometé un error greu: des del primer moment posà damunt la taula les reivindicacions mínimes i les féu públiques. El govern espanyol exigia essencialment la retirada dels setanta-dos ca-

çabombarders F-16 estacionats a Torrejón de Ardoz (Madrid) i dels cinc avions cisterna de la base de Saragossa. És a dir, l'Ala 401. Ni una sola paraula sobre la base de Rota (Cadis), on els nord-americans mantenen una de les grans concentracions de submarins nuclears i vaixells de suport. Aquests submarins han esdevingut essencials en l'estratègia defensiva atlantista, ja que, com a bases mòbils de míssils nuclears, han de suplir els euomíssils, a punt de ser retirats. Això fa que l'estructura bèl·lica USA en territori espanyol ro-

A partir d'aquell moment, la negociació caigué en un atzucac i els diversos contactes al més alt nivell falliren en l'intent de superar-lo. Només s'avançà en un aspecte, que és que els americans es convenceren que la petició espanyola era de debò. Es parlà de traslladar els F-16 a Itàlia o a l'RFA, però això fou abandonat per la «saturació armamentística» dels dos països. També es considerà la possibilitat de dur-los a Portugal, a les bases de Beja o de Lajes, però també fou descartat pel cost de les noves instal·lacions, uns

A l'esquerra, dos joves cremen una bandera nord-americana. Dalt, un F-16, els caçabombarders que EUA vol mantenir en territori espanyol.

mangu quasi intacta, malgrat aquesta reducció.

També, des del primer moment, el govern nord-americà fou tallant en la seva negativa: els F-16 no se n'aniran d'Espanya. I, a més, ho digueren ben clarament. Ni es fiaven del tot de la participació espanyola dins l'OTAN, on encara es discuteix l'estatus que tindrà Espanya, ni creuen que les forces aèries espanyoles siguin capaces de complir les missions actualment assignades als F-16. Per aquesta raó, proposaren que els espanyols es comprometessin a substituir aparell per aparell i míssil per míssil, sabent que no ho podrien fer. Llavors, els espanyols adduïren que els F-16 no compleixen missions atlantistes, sinó que protegeixen els interessos nord-americans al Mediterrani, a l'Europa Central i al Nord d'Àfrica.

¿Estats Units: OTAN?

Aquests fins no serien assumits per les forces aèries espanyoles. Els EUA oferiren, tot seguit, la retirada dels F-16 a la base de Morón de la Frontera (Sevilla), pensant que el govern espanyol podria agafar-s'hi per una operació d'imatge, però la proposta va ser rebutjada.

25.000 milions de pessetes, pel cap baix.

Mentre se celebrava la setena ronda negociadora a Madrid, dijous i divendres passat, rebrotà l'alternativa portuguesa, arran d'unes ambigües declaracions de **Caspar Weinberger**, ex-secretari de Defensa nord-americà, i del ministre de Defensa portuguès, **Eurico D. Melo**. Entre els nord-americans s'observaven esquerdes. El secretari d'estat, **George Shultz**, es mostrava un xic més obert a les valoracions polítiques fetes pels espanyols que no pas el de Defensa, **Weinberger**, rodonament oposat a la retirada.

No se sap, ara com ara, si la substitució de **Weinberger** per **Frank Charlucci** canviarà la posició americana, si bé **Charlucci** té fama de conèixer bé la Península Ibèrica i de no ser un falcó tan dur com el seu antecessor. Per la part espanyola, passa a l'inrevés. Afers Estrangers és el falcó i Defensa manté posicions més flexibles. Als militars espanyols no els fa cap gràcia haver de mantenir la base de Torrejón, per incapacitat tècnica i, sobretot, financera.

A tot això, la situació internacional, i concretament d'Europa, evoluciona en contra de les aspiracions espanyoles. L'anunci d'un imminent tractat en-

tre els EUA i l'URSS sobre la retirada d'euromíssils modifica els plantejaments defensius europeus i influeix directament en les negociacions. **Caspar Weinberger** ha deixat ben clar que el desarmament nuclear revalorava el paper dels F-16 a Torrejón per compensar la superioritat soviètica en armament convencional. Més endavant han estat els països aliats europeus els qui s'han mostrat més contundents encara. Els

ha d'agilitar les negociacions de Viena per aturar-la. Ara es veu que els aliats menen suport en aquest rearmament, per al qual, lògicament, els F-16 són indispensables.

De l'altra, els europeus assenyalen que ells volen la protecció nuclear i convencional dels EUA i dels F-16, més potents que no pas la força aèria sencera de molts països membres de l'OTAN. I, en tercer i principal lloc,

a insistir en una vella proposta: la retirada parcial dels F-16. Això, en realitat, seria només bloquejar la situació actual, ja que a Torrejón no sol haver-hi més de vint-i-quatre aparells al mateix temps; els altres quaranta-vuit o patrullen o s'estan a Itàlia o a Turquia.

L'OTAN, com a excusa

La cobertura legal seria fàcil, ja que els F-16 serien declarats unitats de l'OTAN, amb vistes a la nova situació europea, i per tant, no serien considerats pròpiament com a forces nord-americanes destacades a Espanya, sinó atlantistes. El mes de maig passat, el Congrés de Diputats ratificà un conveni sobre les forces de l'OTAN, que permet que un estat envie forces a un altre «mitjançant el corresponent acord». El ministre **Narcís Serra** assegura que amb aquest conveni no es pensen enviar tropes espanyoles a l'estranger, però en podríem rebre. ¿Seran les nord-americanes? Aquesta possibilitat sembla que és la que agrada més al Ministeri espanyol de Defensa. El 1982 no s'aplicà aquesta fórmula perquè en aquells moments el PSOE era partidari encara de l'eixida d'Espanya de l'OTAN. El Senat dels EUA ja ha advertit que un possible trasllat dels F-16 ha d'anar a càrrec de l'OTAN, i que caldria desembutxacar entre 50.000 i 75.000 milions de pessetes pel cap baix.

Aquesta fórmula tindria un altre avantatge, segons indiquen a Brussel·les, i és que permetria incloure l'Ala 401 en el paquet de desarmament convencional que hauran de compensar els soviètics si arriba el moment. Si el govern espanyol força la repatriació d'aquests caçabombarders abans de la segona negociació russo-nord-americana, els aliats perden un trumfo important i per tant —diuen— els espanyols treballen sense voler-ho en profit dels soviètics.

Si no hi ha un acord inesperat d'última hora, els negociadors espanyols ficaran la qüestió de la reducció en la discussió sobre el nou conveni bilateral, cosa que, indiscutiblement, la complicarà molt. Hi ha sis mesos per a enllestir-lo, i, en cas de desacord, els americans tindrien un any per abandonar totes les seves instal·lacions a Espanya. Els espanyols pensen que **Washington** perdrà els nervis abans d'aquest termini i que cediran, tal com va passar amb la Grècia d'**Andreas Papandreu**. Aquella vegada, però, **Reginald Bartholomew** només discutia una qüestió de diners. En canvi, els americans pensen que Madrid no podrà suportar la pressió creixent dels aliats. □

Els aliats volen evitar que el seu pols amb Espanya esdevingui un mal exemple per a altres governs.

F-16 són una peça essencial del paraigua protector nord-americà. Aquests caçabombarders estan a mitja hora de vol de les bases italianes o turques, on hi ha míssils de punta nuclear. Per tant, l'única solució possible seria repatriar l'Ala 401 als Estats Units, és a dir, a sis o set hores de vol de les bases europees. A la seua darrera reunió de la Unió Europea Occidental —UCO—, a Brussel·les, els ministres de Defensa europeus, especialment l'holandès **Wim Van Eckelen**, foren ben explícits: els F-16 s'han de quedar a Europa, a Espanya, per enfortir el dispositiu bèl·lic de l'Aliança Atlàntica, aflebit ara per la immediata retirada dels euromíssils.

O tot o res

Era el colp més dur que rebia el govern espanyol en aquest terreny. D'una banda, queia per terra la seua tesi (confirmada inicialment pel secretari general de l'OTAN, lord **Carrington**), segons la qual els F-16 no són forces de l'OTAN i estan al servei només de l'estratègia nord-americana. **Felipe González** intentà llançar la idea d'una negociació a la baixa de l'armament convencional després del tractat sobre euromíssils. Segons ell, la seua eliminació no pot comportar una nova cursa d'armament convencional, sinó que

els europeus indiquen que sostenen les posicions americanes i no les espanyoles, i que, pitjor encara, poden aïllar l'Estat espanyol si continua el seu regateig simultani amb l'OTAN i amb els Estats Units. Per exemple, refusant la tramesa d'un pescamines al Golf Pèrsic per donar suport polític a la flota aliada destacada allí. El missatge ha estat rotund: «la defensa occidental és indivisible i no es pot fragmentar, sobretot per part dels països petits».

Felipe González ha repetit als seus interlocutors frases tranquil·litzadores, com ara que els americans han de pensar com es queden a Espanya i no com se'n van, i insisteix que ell no pot desdir una opció popular sobirana expressada en el referèndum. No hi ha signes d'haver-se'n sortit. Simultàniament, les declaracions de fermesa de **Francisco Fernández Ordóñez** volen oferir la imatge que Madrid ha trametat les naus i no pot tornar enrere.

Sense marge de maniobra per negociar amb els americans, el govern espanyol intenta deixar anar el llast. Acceptaria que els F-16 fessin el seu manteniment a Espanya (fórmula fàcil que permet encobrir un estacionament parcial a Torrejón) i fins i tot la seua retirada a territori espanyol en cas de crisi (¿quina crisi?). Les serioses dificultats diplomàtiques del govern espanyol han fet que els nord-americans tornin